

УДК 341.225.13

DOI: <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2021.42.232421>

А. В. Ковбан, канд. юрид. наук, доцент
Національний університет «Одеська морська академія»
Кафедра загальноправових дисциплін
вул. Дідріхсона, 8, Одеса, 65029, Україна
e-mail: a.kovban@gmail.com
ORCID ID0000-0002-0272-1798

ПРАВОВИЙ ГЕНЕЗИС КОНЦЕПЦІЇ СВОБОДИ ВІДКРИТОГО МОРЯ

У статті досліджується зміст свободи відкритого моря на сучасному етапі розвитку, роль Конвенцій з морського права у формуванні та становленні свободи відкритого моря як інституту міжнародного морського права та аналіз результатів Конвенцій. Автор розглядає правовий генезис концепції свободи відкритого моря та сучасні тенденції трансформації свободи відкритого моря у сучасному міжнародному морському праві. Принцип свободи відкритого моря виражає об'єктивну необхідність держав та народів у вільному використанні морських просторів для здійснення міжнародних економічних, політичних та культурних зв'язків, а також використання живих ресурсів океану. Важлива трансформація міжнародного співробітництва та законодавства пов'язана також з принципом виключної юрисдикції держави прапора. Він означає, що у відкритому морі будь-яке судно підпорядковується виключно юрисдикції держави прапора, і жодна держава не має права втручатися в його законну діяльність, крім випадків, передбачених міжнародними угодами.

Всі чотири конвенції отримали широке визнання держав, що стали їх учасниками, та вважаються найважливішим етапом кодифікації міжнародного морського права та його подальшого прогресивного розвитку. Прийняття чотирьох конвенцій означало, що єдність морського права було втрачено, проте, можливо є і плюси в цьому, наприклад, прийняття конвенцій і одного протоколу, замість одного єдиного нормативно-правового акту, дало спробу залучити більшу кількість держав, принаймні до деяких із конвенцій, що також уникнуло великої кількості радикальних застережень. Створення морських захищених районів у відкритих водах Світового океану за межами національної юрисдикції не має правових основ. Конвенція 1982 р. не надає державам право розповсюджувати свою юрисдикцію на певні частини незалежно від переслідуваних цілей, тому створення морських захищених районів у відкритому морі є неможливим в існуючих міжнародно-правових межах.

Ключові слова: свобода відкритого моря, Світовий океан, свобода судноплавства, *Mare liberum*, Конвенція з морського права.

Постановка проблеми. В міжнародних відносинах проблеми Світового океану завжди відігравали значну роль. Це пояснюється тим, що друга половина ХХ ст. характеризується вдосконаленням традиційних видів людської діяльності на морі – судноплавства та риболовства.

Свобода відкритого моря (*Mare liberum*) вважається одним із найстаріших принципів правового режиму, що регулюють морські простори, а її основними елементами були спочатку свобода судноплавства та риболовства. У зв'язку з швидкими темпами науково-технічного прогресу, процесами глобального потепління, ростом рівня населення, що потребує харчування, діяльність у водах Світового океану набрала нових обертів, що потребує правового врегулювання.

В останні десятиліття проблеми освоєння та використання Світового океану набули глобального характеру, що помітно впливає на розвиток міжнародних відносин та торкається інтересів всіх держав світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми визначення принципу свободи відкритого моря та його стан в історичних та сучасних умовах досліджували такі представники вітчизняної науки міжнародного права, як Г.О. Анцелевич, О.М. Шемякін,

В.В. Гончаренко, Ю.В. Бобровою, А.С. Скаридовим, А.Л. Колодкіним, А. Холлік, Т. Йоміфумі, Д. Ротвелл та ін.

Мета статті. Мета і завдання дослідження полягає у з'ясуванні правової природи та юридичної сили концепції свободи відкритого моря. Для досягнення поставленої мети визначено такі основні задачі: аналіз генезису свободи відкритого моря в міжнародному праві; роль Конвенцій з морського права у формуванні та становленні свободи відкритого моря як інституту міжнародного морського права та аналіз результатів Конвенцій; дослідження наслідків правового закріплення та визнання свободи відкритого моря у міжнародному морському праві.

Виклад основного матеріалу. Принцип свободи відкритого моря виражає об'єктивну необхідність держав та народів у вільному використанні морських просторів для здійснення міжнародних економічних, політичних та культурних зв'язків, а також використання живих ресурсів океану.

Правила користування просторами Світового океану створювалися протягом значного періоду, зазвичай як міжнародні звичаї. Проте виникає питання про необхідність створення та закріплення певних норм на міжнародному рівні, і вже на початку ХІХ ст. починають з'являтися перші міжнародні інституції, завдяки яким згодом з'являться перші міжнародні морські документи, які будуть регулювати питання міждержавного рівня. Перша конференція ООН по морському праву проходила з 24 лютого до 29 квітня 1958 р. у м. Женева (Швейцарія). Вона має важливе історичне значення, адже вперше на міжнародному рівні були установлені норми про правовий статус та режим використання морських просторів.

Скликання Конференції (на основі резолюції 1105 (ХІ) Генеральної Асамблеї ООН від 21 лютого 1958 р.) стало кульмінацією тривалого процесу. Воно мало свої прецеденти: у 1930 р. під егідою Ліги Націй проводилась Гаазька конференція з кодифікації міжнародного права. Вона займалася питаннями територіальних вод. Хоча ця Конференція не домовилась стосовно ширини територіального моря, їй вдалося привести у своїй доповіді проект із 13 статей, які відображали певну міру узгодженості по багатьом аспектам даної теми. Діюча в рамках ООН Комісія міжнародного права ще в 1949 р., із самого початку свого існування, включила режим відкритого та територіального моря до числа тих, що дозріли для кодифікації. Ці теми розглядалися Комісією на її сесіях протягом шести років (1950–1956 рр.). На одинадцятій сесії у 1956 р. був призначений спеціальний доповідач, який представляв доповіді по різним аспектам морського права, проте, лише у кінцевій доповіді, всі опрацьовані положення були впорядковані та викладені у вигляді зводу проектів статей, що охоплюють морське право цілком. Саме ця остання доповідь стала для Женевської конференції 1958 р. основною опорою в її роботі. Комісія міжнародного права розробила 4 конвенції: про територіальне море та прилеглу зону (набрала чинності 10 вересня 1964 р.); про відкрите море (набрала чинності 30 вересня 1962 р.); про континентальний шельф (набрала чинності 10 червня 1964 р.); про риболовство та охорону живих ресурсів відкритого моря (набрала чинності 20 березня 1966 р.). Додатково був прийнятий ще Факультативний протокол, який містив правила, що стосуються обов'язкового вирішення спорів (набрав чинності 30 вересня 1962 р.) Учасниками протоколу можуть стати лише ті держави, які беруть участь хоча б в одній з Женевських конвенцій. На практиці він ніколи не застосовувався. Мала кількість його учасників свідчить про те, що, якщо прагнути до практичної значущості обов'язкового урегулювання спорів в питаннях морського права, то цю процедуру необхідно зробити органічною частиною нормативного акту, який присвячений суті теми. Цей момент був врахований третьою Конференцією ООН з морського права [9].

Женевські конвенції отримали широке визнання держав, що стали їх учасниками, та вважаються найважливішим етапом кодифікації міжнародного морського права та його подальшого прогресивного розвитку. Конференція розподілила свою роботу між п'ятьма головними комітетами та пленумом. Правила процедури передбачали, що в кожному з комітетів положення будуть прийматися абсолютною більшістю, що не дозволило до-

мовитися відносно ширини територіального моря. Конвенція передбачає, що зовнішній кордон прилеглої зони не може перебільшувати 12 миль від вихідної лінії, і цей факт показує, що більш ніж 12-мильна ширина розглядалась неприпустимою. Єдність морського права було втрачено. Проте, можливо є і плюси в цьому, наприклад, прийняття чотирьох конвенцій і одного протоколу, замість одного єдиного нормативно-правового акту, дало спробу залучити більшу кількість держав принаймні до деяких із конвенцій, що також уникнуло великої кількості радикальних застережень [11].

Генеральна асамблея ООН не вирішила питання також про межі риболовних зон, що разом із проблемою ширини територіального моря було причиною для проведення другої Конференції ООН з морського права, що проходила в Женеві у період з 16 березня до 26 квітня 1960 р. а цій Конференції також не вдалося досягнути вирішення даної проблеми. Однією із пропозицій було встановлення ширини територіального моря 6 миль, яка була затверджена в комітеті повним складом, проте на пленумі вона не отримала необхідної більшості у дві третини.

Конвенція про відкрите море визначає, що слова «відкрите море» означають усі частини моря, які не входять ні до територіального моря, ні до внутрішніх вод якоїсь держави. Воно відкрите для всіх націй, жодна держава не може підкорити будь-яку його частину своєму суверенітету. Таким чином, Женевські конвенції не давали підстав для двоякого тлумачення того питання, який конкретно водний простір слід вважати відкритим морем [8, с. 207].

В Конвенції конкретно розглядається: зміст свободи відкритого моря (свобода судноплавства, свобода риболовства, свобода прокладати підводні кабелі та трубопроводи, свобода польотів над відкритим морем; право держави мати судна, що плавають під її прапором на визначених нею умовах (це право супроводжується неоднозначною вимогою про наявність «реального зв'язку»); права та обов'язки держави прапора; проблеми піратства; право переслідування. Зрозуміло, що всі ці свободи існували, використовувалися та розвивалися протягом століть, проте саме у 1958 р. на першій конференції ООН з морського права, були офіційно закріплені Конвенцією про відкрите море та визнані 86 країнами світу. Більшість держав, що не брали участі в розробці Женевських конвенцій 1958 р., закликали до перегляду існуючих режимів використання Світового океану [7]. Друга конференція ООН, скликана у 1960 р. теж не вирішила питань про межі територіального моря та права на риболовство. Більшість західних країн негативно поставились до 12-мильної ширини територіального моря.

У 1967 р. Генеральна Асамблея ООН вирішила, що технологічні та інші зміни в світі потребують від міжнародного товариства зайнятися питаннями права, що регулює використання морських просторів за межами дії національної юрисдикції. Для вивчення цих питань Асамблея створила спеціальний комітет, що складався із 35 членів, а пізніше був розширений до 41 та названий Комітетом з мирного використання дна морів та океанів за межами дії національної юрисдикції [2, с. 71–73]. Згодом було прийнято рішення про скликання Третьої конференції ООН з морського права. Комітет до 1973 р. підготував шеститомну доповідь. Починаючи з 1973 р. пройшло 10 сесій конференції. Вони проходили в різних містах та країнах: Нью-Йорк, Шрі-Ланка, Каракас, Женева. Під час цих тривалих переговорів виникали одні і ті ж теми та проблеми [10, с. 16, 141–143]. Скликання Конференції, направлене на перегляд положень Женевських конвенцій 1958 р., було обумовлене рядом політичних, економічних, міжнародно-правових та ін. обставин.

На одинадцятій сесії Третьої конференції ООН з морського права вдалося досягти консенсусу (Нью-Йорк). Частина перша цієї сесії тривала з 8 березня до 30 квітня 1982 р. Після того як було вичерпано усі зусилля аби досягти загальної згоди, Конференція провела голосування по ряду виправлень до проекту Конвенції. 30 квітня 1982 р. Конвенція була прийнята 130 голосами проти 4 та 17 утрималися. Під час проведення конференції звернули увагу на нові фактори міжнародного розвитку, включила багато нових понять та визначень, наприклад, «виключна економічна зона», «район морського дна», «прото-

ки, що використовуються для міжнародного судноплавства», «води-архіпелаги». Також було визначено правовий режим для нових районів.

Конвенція 1982 р. доповнила перелік свобод відкритого моря, що включає свободу судноплавства; свободу польотів; свободу прокладати підводні кабелі і трубопроводи; свободу зводити штучні острова та інші установки, що допускаються згідно з міжнародним правом; свободу риболовства; свободу наукових досліджень [1]. Поняття відкритого моря, що давала Конвенція 1958 р., є неактуальним, так як з'явилися нові водні простори. Конвенція 1982 р. теж не дає конкретного визначення, проте в ст. 86 зазначено водні простори, до яких застосовуються положення даної конвенції: «положення цієї Частини застосовуються до всіх частин моря, які не входять ні у виключну економічну зону, ні в територіальне море, ні в внутрішні води будь-якої держави, ні в води-архіпелаги держав-архіпелагів». Принцип свободи судноплавства створює конкретну та реальну юридичну основу для фактичної реалізації інших свобод відкритого моря. Також важливо зазначити, що саме судноплавство як один з найстаріших видів діяльності значно вплинуло на формування міжнародного морського права та затвердження основоположного принципу свободи відкритого моря [3]. Як було зазначено, свобода судноплавства та польотів над відкритим морем є найбільш важливими та історично з'явилися раніше ніж інші. Якщо проаналізувати ст. 87 Конвенції 1982 р. «Свобода відкритого моря», то наглядно ми бачимо, що ці два підпункти статті безумовні, на відміну від інших свобод. Кожна держава незалежно від того, є вона прибережною чи не має виходу до моря, має право на те, щоб судна під її прапором плавали у відкритому морі. Жодна держава не може посягати на підкорення своєму суверенітету якої-небудь частини відкритого моря. Свобода судноплавства має головне правило, а саме – ст. 88 «Відкрите море резервується для мирних цілей». Включення в Конвенцію цього положення як окремої статті має принципове значення для використання відкритого моря. Адже ще на Першій конференції ООН з морського права у 1958 р. соціалістичні держави вимагали закріплення норми, яка б забороняла використовувати морські простори відкритого моря у військових цілях, зокрема встановлювати у відкритому морі недалеко від берегів іноземних держав чи на міжнародних морських шляхах військово-морські та авіаційні полігони, інші зони бойових навчань, які обмежують свободу судноплавства. Відсутність в Конвенції про відкрите море 1958 р. норми, що зобов'язує держави утримуватися від дій у відкритому морі, які суперечать мирним цілям, положенням Статуту ООН та іншим нормам міжнародного права, було значною прогалиною, яка проявилася чітко після прийняття Конвенції. Відкрите море і нині використовується деякими державами для випробування ядерної зброї, чим перешкоджає нормальному здійсненню міжнародного судноплавства. Таким чином, закріплення норми щодо використання відкритого моря в мирних цілях в окремій статті виражає сучасну та гостру потребу у встановленні достатніх юридичних положень, спрямованих проти неправомірних дій військово-морських сил у відкритому морі.

Із правового режиму судноплавства у відкритому морі впливає принцип виключної юрисдикції держави прапору, відповідно до якого будь-яке судно, що знаходиться у відкритому морі, підкоряється законам та владі тільки тієї держави, під прапором якої воно плаває. Конвенція 1982 р. значно розширила перелік свобод відкритого моря, додавши до нього поряд зі свободами судноплавства, польотів, риболовства, прокладки підводних кабелів та трубопроводів, також свободи зводити штучні острова, установки та споруди, що дозволені згідно з міжнародним правом, та проводити морські наукові дослідження. Дуже важливе значення для забезпечення мирних умов вивчення та освоєння Світового океану та його ресурсів має положення, що резервує відкрите море для мирних цілей. Принцип свободи відкритого моря є імперативним і підтверджується доктриною, що стосується поняття і змісту принципів *jus cogens* та положеннями Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. Це має винятково велике значення для збереження в цілому дієвого режиму морських просторів, оскільки регіональна норма не може мати переважної сили перед нормою загального міжнародного права, тим більше перед нормою *jus cogens*. Слід також зазначити, що Конвенція 1982 р. встановлює правовий

режим, заснований на морських зонах. Компетенції прибережних держав зменшуються, оскільки відстань від узбережжя збільшується. Прибережні держави володіють юрисдикцією приймати закони і правила, що стосуються безпеки судноплавства та забруднення судна виключної економічної зони і це не суперечить принципу відкритого моря [5].

Основний недолік Конвенції 1982 р. полягає в тому, що її положення про необхідність міждержавного співробітництва в цілях збереження живих ресурсів відкритого моря (ст. 117–118) достатньо розпливчаті. Не має точних вказівок яким чином це співробітництво має відбуватися. Зобов'язання співробітничати цілком залежить від доброї волі сторін. І якщо ніякої угоди не вдається досягти, то прибережні держави мають право регулювати вилов мігруючих видів виключно у своїй економічній зоні [11].

В 1995 р. було прийнято Угоду про виконання положень Конвенції ООН з морського права 1982 р., що стосується збереження трансграничних рибних запасів та запасів далеко мігруючих риб і управління ними. Ця угода стала інституційною основою для формування системи спільної рибпромислової діяльності у відкритому морі, в т.ч. шляхом створення регіональних організацій та укладення регіональних угод [4]. Конвенція 1982 р. не тільки визнала природоресурсні можливості більшості держав, але й розширила державну юрисдикцію вглиб відкритого моря шляхом введення інституту 200-мильної виключної економічної зони. З іншого боку, в рамках Конвенції була видозмінена та обмежена сама концепція «суверенітету». Він був обмеженим тим, що основною складовою частиною положень стала єдина система врегулювання спорів, а суверенні права прямо підпорядковувались завданням збереження та захисту навколишнього середовища. Як зазначає П. А. Гудев «трансформація суверенітету полягала в тому, що була введена ієрархічна система понять: «суверенні права», «переважне право», «зона юрисдикції»». Окрім цього, в Конвенції можна сказати закріплено рівні права як держав-учасниць, так і компетентних міжнародних організацій [6, с. 20, 88–90]. Тобто фактично, було закладено основи залучення міждержавних організацій до процесів формування морської політики.

Висновки і пропозиції. Друга половина ХХ ст. характеризувалась вдосконаленням традиційних видів людської діяльності на морі. Це пов'язано з науково-технічним прогресом, розвитком торгівлі, розширенням економічних зв'язків. Тому була відчутна гостра необхідність правового регулювання на міжнародному рівні такого морського простору як відкрите море. Саме тому, під егідою ООН в Женеві була проведена Перша конференція з морського права, в результаті якої було прийнято чотири конвенції, серед яких Конвенція про відкрите море, що закріпила чотири основні його свободи: свободу судноплавства, риболовства, прокладки підводних кабелів та трубопроводів та свободу літати над відкритим морем.

Всі чотири конвенції отримали широке визнання держав, що стали їх учасниками, та вважаються найважливішим етапом кодифікації міжнародного морського права та його подальшого прогресивного розвитку. Прийняття чотирьох конвенцій означало, що єдність морського права було втрачено, проте, можливо є і плюси в цьому: наприклад, прийняття конвенцій і одного протоколу, замість одного єдиного нормативно-правового акту, дало спробу залучити більшу кількість держав, принаймні до деяких із конвенцій, що також уникнуло великої кількості радикальних застережень.

На сьогодні Женевські конвенції 1958 р. мають, головним чином, історичне значення в якості втілення «традиційного морського права», а саме такого права, яке існувало до трансформацій, що відбулися в міжнародному співтоваристві в останні роки. Конвенції були прийняті менш ніж за десятиліття. Проте не дивлячись на їх юридичну якість, вони швидко стали сприйматися більшістю держав як застарілі. Проте на сьогодні ніхто не говорить про прийняття нової конвенції, наголошується лише на гострій необхідності заміни та доповнення її положень, тим паче, Конвенція 1982 р. має передбачені механізми внесення поправок та може адаптуватися до нових політико-економічних умов. Створення морських захищених районів у відкритих водах Світового океану за межами національної юрисдикції не має правових основ.

Список використаної літератури:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року. Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_057.
2. Авраменко И. М. Международное морское право. Ростов-на-Дону: Феникс, 2001. 448 с.
3. Барсегов Ю. В. Международно-правовые аспекты мореплавания в условиях плюрализма режимов Мирового океана. *Проблемы развития морского судоходства*. К.: Наука, 1983. С. 113.
4. Выглежагин А. Н. Морские природные ресурсы (международно-правовой режим). Москва: СОПС РАН, 2001. 298 с.
5. Гончаренко В. В. Стратегії розвитку принципу свободи відкритого моря для зміцнення правопорядку у водах Світового океану. URL: http://www.lj.kherson.ua/2018/pravo03/part_2/41.pdf.
6. Гудев П. А. Конвенция ООН по морскому праву: проблемы трансформации режима. Москва, 2014. 201 с.
7. Спивакова Т. И. Некоторые проблемы морского права: моногр. Москва: Знание, 1984. 47 с.
8. Шемякин А. Н. Современное международное морское право и перспективы его развития. Одесса, 2006. 316 с.
9. Yoshifumi T. The International Law of the Sea. New-York: Cambridge University Press, 2012. 672 p.
10. Hollick A. L. US foreign policy and the law of the sea. Princeton: Princeton univ. press., 1981. 496 p.
11. Treves T. 1958 Geneva Conventions on the Law of the Sea: Judge of the International Tribunal for the Law of the Sea. 2010. URL: <http://legal.un.org/avl/ha/gclos/gclos.html>

References

1. Convention of the Organizational Organization on the National Law of the Sea of 1982. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/995_057 [in Ukrainian]
2. Avramenko I. (2001) International maritime law. Rostov-on-Don: Phoenix. [in Russian]
3. Barsegov Yu. (1983) International legal aspects of navigation in the conditions of pluralism of the World Ocean regimes. Kyiv: Nauka. [in Russian]
4. Vyglezhagin A. (2001) Marine natural resources (international legal regime). Moscow: SOPS RAS. [in Russian]
5. Goncharenko V. (2018) The strategy of development of the principle of freedom of the open sea for the improvement of law and order near the waters of the Wourld ocean. URL: http://www.lj.kherson.ua/2018/pravo03/part_2/41.pdf [in Ukrainian]
6. Gudev P. (2014) UN Convention on the Law of the Sea: Regime Transformation Problems. Moscow [in Russian]
7. Spivakova T. (1984) Some problems of the law of the sea. Moscow: Knowledge [in Russian]
8. Shemyakin A. (2006) Modern international maritime law and prospects for its development. Odessa: Publishing House-Inform ONMA. [in Russian]
9. Yoshifumi T. (2012) The International Law of the Sea. New-York: Cambridge University Press.
10. Hollick A. (1981) US foreign policy and the law of the sea. Princeton: Princeton univ. press.
11. Treves T. (2010) 1958 Geneva Conventions on the Law of the Sea: Judge of the International Tribunal for the Law of the Sea. URL: <http://legal.un.org/avl/ha/gclos/gclos.html>

Стаття надійшла 13.05.2021 р.

А. В. Ковбан, канд. юрид. наук, доцент
 Национальный университет «Одесская морская академия»
 Кафедра общеправовых дисциплин
 ул. Дидрихсона, 8, Одесса, 65029, Украина
 e-mail: a.kovban@gmail.com
 ORCID ID0000–0002–0272–1798

ПРАВОВОЙ ГЕНЕЗИС КОНЦЕПЦИИ СВОБОДЫ ОТКРЫТОГО МОРЯ

Резюме

В статье исследуется содержание принципа свободы открытого моря на современном этапе развития, роль Конвенции по морскому праву в формировании и становлении свободы открытого моря как института международного морского права и анализ результатов Конвенцией. Автор рассматривает правовой генезис концепции свободы открытого моря и современные тенденции трансформации свободы открытого моря в со-

временном международном морском праве. Принцип свободы открытого моря выражает объективную необходимость государств и народов в свободном использовании морских пространств для осуществления международных экономических, политических и культурных связей, а также использования живых ресурсов океана. Важная трансформация международного сотрудничества и законодательства связана также с принципом исключительной юрисдикции государства флага. Он означает, что в открытом море любое судно подчиняется исключительной юрисдикции государства флага, и ни одно государство не имеет права вмешиваться в его законную деятельность, кроме случаев, предусмотренных международными соглашениями.

Все четыре конвенции получили широкое признание государств, стали их участниками, и считаются важнейшим этапом кодификации международного морского права и его дальнейшего прогрессивного развития. Принятие четырех конвенций означало, что единство морского права было потеряно, однако, возможно есть и плюсы в этом, например, принятие конвенций и одного протокола, вместо одного единственного нормативно-правового акта, дало попытку привлечь большее количество государств, по крайней мере к некоторым из конвенций, также удалось избежать большого количества радикальных оговорок. Создание морских защищенных районов в открытых водах Мирового океана за пределами национальной юрисдикции не имеет правовых оснований. Конвенция 1982 г. не предоставляет государствам право распространять свою юрисдикцию на определенные части независимо от преследуемых целей, поэтому создание морских защищенных районов в открытом море невозможно в существующих международно-правовых рамках.

Ключевые слова: свобода открытого моря, Мировой океан, свобода судоходства, *Mare liberum*, Конвенция по морскому праву.

A. V. Kovban, Candidate of Juridical Sciences, Associate Professor
National University “Odessa Maritime Academy”
Department of General Law Disciplines
Didrichson Str., 8, Odesa, 65029, Ukraine
e-mail: a.kovban@gmail.com
ORCID ID0000–0002–0272–1798

LEGAL GENESIS OF THE CONCEPT OF FREEDOM OF THE HIGH SEA

Summary

The article examines the content of freedom of the high seas at the present stage of development, the role of the Conventions Maritime Law in the formation and formation of freedom of the high seas as an institution of international maritime law and analysis of the results of the Conventions. The author considers the legal genesis of the concept of freedom of the high seas and current trends in the transformation of freedom of the high seas in modern international maritime law. The principle of freedom of the high seas expresses the objective need of States and peoples for the free use of maritime space for international economic, political and cultural ties, as well as for the use of living ocean resources. An important transformation of international cooperation and legislation is also related to the principle of exclusive jurisdiction of the flag state.

All four conventions have been widely recognized by the member states and are considered to be the most important stage in the codification of international maritime law and its further progressive development. The adoption of the four conventions meant that the unity of the law of the sea was lost, but there may be advantages: for example, the adoption of conventions and a single protocol, instead of a single legal act, tried to involve more states in at least some of the conventions.

The creation of marine protected areas in the open waters of the world's oceans outside national jurisdiction has no legal basis. The 1982 Convention does not give states the right to extend their jurisdiction to certain parts regardless of the objectives pursued, so the creation of marine protected areas on the high seas is impossible within the existing international legal framework.

Keywords: freedom of the high seas, the World Ocean, freedom of navigation, *Mare liberum*, Convention on the Law of the Sea.